

Wilde bijen in mijn

Tekst en foto's Annette van Berkel

Het bijenhotel en gehoornde en rosse metsel

In het vorige nummer (Bijenhouden 2021-2) heb ik al wat over bijenhotels verteld. Hier een kleine aanvulling. Ik gebruik in het bijenhotel zowel boomschijven met geboorde gangen als rieten pijpjes. Riet is makkelijk te vinden en kost niets. Bij het op lengte knippen moet je letten op de knopen in de stengel. Dat zijn verdikte dwarswandjes in de holle stengel. Knip dicht achter de knoop en bij het andere eind voor de volgende knoop. Er ontstaat zo een pijpje dat aan één kant dicht is.

Mijn rietstengels met verschillende diameter zijn ongeveer 13 cm lang en worden zeer intensief door verschillende soorten bijen gebruikt. Op dezelfde wijze kun je ook bamboe gebruiken. Dat gaat langer mee maar is lastiger te verwerken omdat het zo hard is. Let ook hier op de knopen. Goede info over nesthulp voor wilde bijen is op internet te vinden in *Gasten van bijen-hotels* van Pieter van Breugel, hoofdstuk 6 (bit.do/fQyWG).

Waar komt die naam vandaan?

Het achterlijf van de rosse metselbij is rossig oranje met een zwart kontje, terwijl de gehoornde metselbij meer roodoranje is. De gehoornde metselbij heet gehoornd omdat de vrouwtjes op het gezicht twee hoorntjes hebben. Ook de rosse-metselbijvrouwtjes hebben zulke hoorntjes, maar dan wat kleiner. Ze heten metselbij omdat ze hun broedcellen met klei of leem dicht metselen. De laatste broedcel bij de uitgang wordt niet gevuld, maar leeg afgesloten. Die loze ruimte (*atrium*) is bedoeld als afweer tegen parasitaire wespen met lange legboren.

Vrouwen aan de gang

Een vrouwtje dat gepaard heeft gaat zich de rest van haar leven vooral bezighouden met haar nageslacht. Ze zoekt een goede nestplek. Dat kan een bijenhotel zijn, maar van nature zitten ze in holle plantenstengels en allerlei gangen in dood hout. In mijn bijenhotel maken ze, behalve van geboorde gaten in de houtblokken, veel gebruik van de rietpijpjes met de grootste doorsneden.

Het vullen van de broedcellen in de gangen

Ik vind het altijd erg leuk om vanaf april en mei en soms tot ver in juni bij het bijenhotel naar de metselbijvrouwtjes te kijken als ze binnen komen met stuifmeel onder hun achterlijf. Gangbewonende bijen zijn buikverzamelaars en vervoeren stuifmeel in een flinke haardos, de scopa, aan de buikzijde van het achterlijf. De vrouwtjes gebruiken gangen waar ze precies in passen. Ze kunnen er niet in omkeren. Na een voedselvlucht gaan ze eerst met de kop naar binnen, ze inspecteren de inhoud van de broedcel, braken de eventueel

Rosse metselbij vol stuifmeel komt achteruit de gang uit om te draaien.

Rosse metselbij gaat na de draai achteruit de gang in.

tuin

bijen (deel 2: vrouwtjes)

meegenomen nectar op en lopen dan achteruit naar buiten. Bij de ingang draaien ze zich om en gaan ze er achteruit weer in. Nu wordt het stuifmeel afgeborsteld. Ze komen er met de kop naar voren weer uit met een lege scopa en vliegen weg voor een volgende voedselvlucht. Als er genoeg stuifmeel en nectar verzameld is en dat tot een goede substantie gekneed is (het bijenbroodje) wordt het ei gelegd en wordt de cel afgesloten. Het vrouwtje begint nu aan het vullen van de volgende cel tegen de afgesloten cel aan. Achterin de gang worden bevruchte eitjes gelegd en voorin onbevruchte. Net als bij honingbijen ontwikkelen bevruchte eitjes zich tot vrouwtjes en worden onbevruchte eitjes mannetjes. De ontwikkeling van ei tot volwassen metselbij duurt circa twee maanden. De volwassen bij blijft inactief in zijn cocon zitten tot het volgende voorjaar. De metselbijvrouwtjes gaan net zo lang door met broedcellen vullen tot zij sterven. Ze maken een gang vol en beginnen dan aan een nieuwe gang, tot ze er bij neervallen. Aan het eind van het vliegseizoen zijn ze helemaal vaal en soms nauwelijks nog te herkennen.

Kapers op de kust

Als soorten zoals de rosse en gehoornde metselbij erg succesvol zijn, verschijnen er meestal snel dieren die zo'n soort als voedsel gebruiken, mee-eten van het voedsel van de larven of leven van het afval. Zo zijn er diverse soorten vogels, vliegen, mijten en sluipwespen die hun voordeel doen met de nestactiviteiten in het bijenhotel. Ik noemde al

de voorzorgmaatregel die beide metselbijen nemen door aanleg van het atrium. Dat helpt, behalve bij een sluipwesp als *Ephialtes manifestor*. Dit dier heeft zo'n lange legboor dat hij door twee wandjes heen toch in de larve in de broedcel na het atrium kan komen. Het kost de wesp haast een uur om dat voor elkaar te krijgen en het is erg goed te volgen (zie foto). ●

Gehoornde metselbij op wilgenkatje.

Gehoornde metselbij metselt een gang dicht.

Sluipwesp legt haar ei in de broedcel van een metselbij.